

СТАНОВИЩЕ

от *доц. д-р Даниела Божидарова Константинова*, катедра „Славистика”,
Филологически факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

относно конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” по професионално
направление 2.1. Филология (Български език – Стилистика)

с кандидат *гл. ас. д-р Яна Любенова Сивилова*

1. Данни за конкурса

Настоящото становище е изготвено във връзка решение, взето на 26.05.2023 г. на заседание на Научно жури, назначено със заповед № РД 38–216 от 27.04.2023 г. на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски” за конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по 2.1. Филология (Български език – Стилистика), обявен в ДВ, бр. 24 от 17.03.2023 г. В конкурса като единствен кандидат участва гл. ас. д-р Яна Любенова Сивилова. Представените от нея материали са в съответствие с националните изисквания от ЗРАСРБ и допълнителните университетски изисквания.

2. Данни за кандидата

Яна Любенова Сивилова работи като главен асистент доктор в Катедрата по български език във Факултета по славянски филологии (ФСФ) на СУ „Св. Кл. Охридски“ от 2011 г. до сега, от 2009 до 2011 г. е хоноруван асистент към Катедрата по общо, индоевропейско и балканско езикознание във ФСФ на СУ „Св. Кл. Охридски“, към която в периода 2004 – 2007 г. е и редовен докторант. През 2009 г. придобива образователната и научната степен „доктор“ след защита на дисертационен труд на тема „Игри със значението – каламбур и абсурд“. През 2004 г. и 2005 г. е хоноруван асистент във Философския факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“; от 2002 до 2011 г. работи като преводач към Министерството на младежта и спорта на Република България. През 2001 г. се дипломира като магистър филолог в специалността „Славянска филология (профил полски език и литература)“ в СУ „Св. Кл. Охридски“. Средното си образование завършва през 1993 г. в НГДЕК „Константин-Кирил Философ“ в гр. София.

3. Преподавателска работа

Гл. ас. д-р Яна Сивилова води лекционни курсове по стилистика и общо езикознание, като и семинарни занятия по стилистика, лексикология, езикова култура, общо

езикознание, общо и романско езикознание със студентите от Факултета по славянски филологии, Факултета по класически и нови филологии и Факултета по начална и предучилищна педагогика на СУ „Св. Кл. Охридски“; води също така и свободно избираема дисциплина „Археология на фразата“ за студенти от специалността „Българска филология“, както и семинарни занятия в свободноизбираемата дисциплина „Божественост и мъдрост“ във Философския факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“.

4. Описание на научно-изследователската дейност и на научните трудове

Научните интереси на гл. ас. д-р Яна Сивилова са в областите: стилистика, етимология, фразеология, фолклор, детска реч, социолингвистика. С тях са свързани и многобройните ѝ публикации (над 40) – монография, глава от книга, статии в сборници и научни списания, както и участия в научни конференции (25 на брой) в България и в чужбина. В периода от 2011 до 2023 г. е отбелязала и участия в общо 7 научни проекта, на 3 от които е ръководител. Била е на 3 научни специализации в Полша – през 2012 г., 2016 г. и 2017 г.

В конкурса за доцент гл. ас. д-р Яна Сивилова участва с хабилитационен труд – монография, и 24 статии, 6 от които са в съавторство. Посочила е и 10 цитирания (8 в български и 2 в чуждестранни издания) на свои публикации.

4.1 Хабилитационен труд – монография

Хабилитационния си труд „Археология на фразата“ (София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2022, 302 с. ISBN 978-954-07-5541-0) Яна Сивилова определя като книга за произхода на фразите и тяхната употреба, но тук освен въпроси за произхода, установяването в българския език на много изрази, фрази, фразеологизми и паремии се разглеждат и теоретични схващания в областта на фразеологията, както и разнообразни аспекти, засягащи българския език и контактите му с други езици (гръцки, турски, румънски, руски, френски, немски, английски и др.) и култури в различни исторически периоди. Смятам това за голям принос на изследването. В първа глава „Измерения на фразата“ (стр. 13 – 56) е въведена теоретичната рамка: представени са много гледни точки, свързани с дефинирането и систематизирането на основни понятия, често обект на различни научни спорове. Я. Сивилова анализира концепциите на много български и чуждестранни учени и ясно очертава понятийната рамка и границите (измеренията) на изследването си: приема за основно название на единицата на фразеологичното равнище на езика термина *фразема*, а като синонимни

използва *фраза, устойчиво словосъчетание, устойчив израз* или само *израз*. Според нея *фразеологизмът* е по-тясно понятие от *фраземата* (стр. 50). Във втора глава „Историческа карта на фразата“ (стр. 57 – 103) се разглежда произходът на българските фрази от гледна точка на времето, с особен акцент върху античността и библейския текст. Анализират се източници и пътища за проникването и установяването им. Напълно съм съгласна с авторката, че етимологията винаги е привличала вниманието на специалисти, но и на аматьори. Безспорно тази проблематика е интересна, но към нея трябва да се подхожда със задълбочена интердисциплинарна подготовка. Понякога е трудно да се стигне да категорични (а и верни) заключения относно произхода на дадени думи, изрази и фразеологизми, което обуславя изграждането само на предположения и хипотези. Именно на последните две Я. Сивилова често набляга в изследването си, въпреки че за всяко от твърденията си прави много проверки, привежда множество аргументи, което е неоспорим принос на монографията. Трета глава „Географска карта на фразата“ (стр. 104 – 175) е посветена на навлизането и установяването на фразите в българския с оглед на няколко езика: гръцки, турски, румънски, руски (има разделение на руско и съветско влияние), френски, немски и английски. Тук са проследени ред културно-исторически предпоставки за взаимодействието на нашия език с други езици и народи. Напълно споделям мнението, че фразите се калкират и проникват в езиците много по-лесно от думите (стр. 104). Това често води до затруднения (не рядко и до заблуди) при определянето на националната им принадлежност и самобитност. Оказва се, че много фрази, които смятаме за изконно български, представлящи националния ни характер, водят началото си от други езици и култури. С многобройни доказателства от различни източници (езици, литератури, религия, история, философия, митология) Сивилова доказва това – отново един от големите приноси на монографията. Точна е констатацията, че фразеологичната система на езика е неустойчива и проницаема за чужди влияния. Последната, четвърта, глава „Жанрова карта на фразата“ (стр. 176 – 250), разглежда употребата на фразите. Смятам, че тази част на работата би могла да съществува и като отделна книга. Тук авторката прави интердисциплинарен преглед на разбиранията за понятието *жанр*, цитирайки становища на А. Девиц, М. Бахтин, М. Чембълейн, П. Томпсън, Д. Дъф и др. Въпреки многото тълкувания на този термин Я. Сивилова го използва, разглеждайки функцията на фраземите в устната и писмената комуникация, което смятам за стойностно и приносно. Служи си със средствата на стилистичния анализ, стреми се да открие различията в употребата на устойчиви словосъчетания в някои утвърдени (роман, диалог, наратив, новина) или по-рядко

анализирани жанрове (прогноза за времето, фейлетон). Въпреки че има някои български изследвания за употребата на фраземи в част от посочените жанрове, наблюденията на Я. Сивилова в тази глава от монографията са новаторски и приносни. Сред тях освен тези за мястото и „битието“ на фразите в диалога, наратива, твърдите и меките новини, мога да открия и разсъжденията за особеностите на употребяваните устойчиви изрази, фразеологизми, клишета, каламбур и др. в прогнозата за времето като формулен жанр (анализ, базиран основно върху телевизионните прогнози на популярния водещ Емил Чолаков). Новаторски и приносен е и анализът на фраземите в стиховете на поета Николай Кънчев, както и в романа „Чамкория“ на писателя Милен Русков. „Археология на фразата“ е задълбочено изследване, което има солидна теоретична и изследователска част и би могло да подтикне към нови научни търсения.

4.2 Научни статии

Статиите, с които гл. ас. д-р Яна Сивилова участва в конкурса, са в областта на стилистиката, етимологията, фразеологията, фолклора и ономастиката. Смятам, че всички те са приносни, защото имат интересно подбрана тематика (свързана не само е българския език, но и с факти и явления от много други езици, литератури и култури) и предлагат задълбочена интерпретация и анализ. Авторката умее да представя многобройни научни факти и интерпретации интердисциплинарно, убедително и увлекателно. Смятам, че тези публикации биха представлявали интерес не само за лингвисти, а за по-широка аудитория.

5. Заключение

Въз основа на представените в конкурса научни публикации, както и на цялостната научно-изследователска дейност и преподавателска работа на гл. ас. д-р Яна Любенова Сивилова имам пълно основание **да гласувам положително** за това тя да заеме академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (Български език – Стилистика).

14.7.2023 г.

Изготвила становището:

Велико Търново

доц. д-р Даниела Константинова